

१३ व्या वित्त आयोगाकडून अंगणवाडी बांधकामाकरिता प्राप्त झालेल्या निधीपैकी अखर्चित निधीमधून अभिसरणाद्वारे अंगणवाडी बांधकाम करणे व त्याकरिता निधी वितरण.

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:- एबावि-२०२१/प्र.क्र.१६१/का.०६
नवीन प्रशासन भवन, ३रा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक:- २० मार्च, २०२४

- संदर्भ:-** १) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२०१०/प्र.क्र.१५६/का.०६,
दिनांक ०८.०२.२०१२
२) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२०१२/प्र.क्र.२४१/का.०६,
दिनांक ३०.०३.२०१३
३) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२०१३/प्र.क्र.३६१/का.०६,
दिनांक ३०.०३.२०१५
४) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. एबावि-२०२१/प्र.क्र.१४२/का.६,
दिनांक १४.०२.२०२२
५) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांचे पत्र क्र. एबाविसेयो/का-
७/अं.वाडी/१३ वा वित्त आयोग माहिती/२३-२४/२७४६, दिनांक ०४.०७.२०२३
६) मा. मुख्य सचिव यांचे अध्यक्षतेखालील उच्चस्तरीय संनियंत्रण समितीच्या दिनांक
२५.०१.२०२४ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त
७) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांचे पत्र क्र. एबाविसेयो/का-
७/अं.वाडी/१३ वा वित्त आयोग/२३-२४/१२३७, दिनांक १२.०३.२०२४

प्रस्तावना:-

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजने मधील अंगणवाडी केंद्रांच्या बांधकामाकरिता १३ व्या वित्त आयोगाकडून प्राप्त झालेल्या निधीच्या आधारे जिल्हानिहाय उद्दिष्ट निश्चित करून त्याप्रमाणे संदर्भाधीन क्र. १ ते ३ येथील शासन निर्णयानुसार एकूण रुपये १४९.९७ कोटी एवढा निधी उपलब्ध करून देण्यात आला होता. त्यानुषंगाने संदर्भाधीन क्र. ५ येथील आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांनी सादर केलेल्या माहितीनुसार सदर निधीपैकी रु. ९८.६६३१ कोटी इतका निधी अंगणवाडी बांधकामाकरिता खर्च झालेला आहे. उर्वरित अखर्चित निधीपैकी नागपूर, बुलढाणा, वर्धा व धाराशिव या जिल्ह्यांच्या बाबतीत संबंधित जिल्हा बँकामध्ये अडकलेली रक्कम रु. ९१८.८२ लाख वजा करता उर्वरित रुपये ४२०५.५६ लक्ष एवढा निधी संबंधित जिल्हा परिषदांनी शासनास जमा केला होता.

२. १३ व्या वित्त आयोगाकडून अंगणवाडी बांधकामाकरिता उपलब्ध करून दिलेला निधी उपयोजनात आणण्याच्या अनुषंगाने वित्त विभागाने दिलेल्या सूचना विचारात घेऊन यासंदर्भातील प्रस्ताव मा. मुख्य सचिव यांचे अध्यक्षतेखालील उच्चस्तरीय संनियंत्रण समितीच्या दि. २५.०१.२०२४ रोजीच्या बैठकीमध्ये सादर करण्यात आला होता. सदर बैठकीमध्ये राज्यातील अंगणवाडी केंद्र बांधकामाकरिता १३ व्या वित्त आयोगाकडून प्राप्त झालेला निधी हा प्रति अंगणवाडी केंद्र बांधकाम रुपये ४.५० लाख प्रमाणे प्राप्त झाला

असल्याने अखर्चित निधी (शासनास जमा केलेला व बँकामध्ये अडकलेला या दोन्ही बाबतीत) उपयोजनात आणून अंगणवाडी बांधकाम करताना प्रति अंगणवाडी बांधकाम रुपये ४.५० लक्ष प्रमाणे ठिकाणांमध्ये बदल करून उद्दिष्ट निश्चित करण्यास मान्यता देण्यात आली. त्याचप्रमाणे अशा उद्दिष्टांकरिता संबंधित ठिकाणी अंगणवाडी बांधकाम करताना शासन निर्णय दिनांक १४.०२.२०२२ अन्वये लागू केलेले दर व १३ व्या वित्त आयोगाकरिता लागू असलेले दर (रुपये ४.५० लक्ष) यामधील फरकाची रक्कम ही जिल्हा वार्षिक योजना अथवा अंगणवाडी बांधकामाच्या इतर योजनांमधून प्राप्त करून घेऊन अंगणवाडी बांधकाम करण्यास मान्यता देण्यात आली. तसेच १३ व्या वित्त आयोगाचा अंगणवाडी बांधकामाकरिताचा बँकामध्ये अडकलेला निधी प्राप्त करून घेण्याबाबत पाठपुरावा करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत.

३. मा. मुख्य सचिव अध्यक्षतेखालील उच्चस्तरीय समितीने वरीलप्रमाणे घेतलेल्या निर्णयाच्या अनुषंगाने आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांनी १३ व्या वित्त आयोगाकडून अंगणवाडी बांधकामाकरिता प्राप्त झालेल्या अखर्चित निधीपैकी शासनास जमा करण्यात आलेला निधी रु. ४२०५.५६ लाख उपयोजनात आणण्याच्या अनुषंगाने जिल्ह्यांकडून अंगणवाडी बांधकाम करण्याकरिता उपलब्ध असलेली जागा, अशा ठिकाणी १३ व्या वित्त आयोगा अंतर्गत प्रति अंगणवाडी रु. ४.५० लक्ष प्रमाणे निधी उपलब्ध करून दिल्यास संबंधित जिल्ह्यांची अंगणवाडी बांधकामाचा सध्याचा दर व रुपये ४.५० लक्ष याप्रमाणे फरकाची रक्कम जिल्हा वार्षिक योजना अथवा अन्य योजनांमधून प्राप्त करून घेऊन अंगणवाडी बांधकाम करण्याची तयारी या अनुषंगाने उद्दिष्ट निश्चित करणे व त्यानुषंगाने रक्कम अनुज्ञेय करणे यासंदर्भातील प्रस्ताव आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांचेकडून संदर्भाधीन क्र. ७ अन्वये सादर करण्यात आला आहे. त्यास अनुसरून ज्या जिल्ह्यांनी अभिसरणाद्वारे अंगणवाडी बांधकाम करण्यास सहमती दर्शविली अशा जिल्ह्यांना १३ व्या वित्त आयोगाकडून अंगणवाडी बांधकामाकरिता प्राप्त झालेल्या निधीपैकी अखर्चित निधी उपयोजनात आणण्याच्या अनुषंगाने उद्दिष्ट निश्चित करून त्याप्रमाणे निधी उपलब्ध करून देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

१३ व्या वित्त आयोगाकडून अंगणवाडी बांधकामाकरिता प्राप्त झालेल्या निधीपैकी अखर्चित निधी उपयोजनात आणण्याच्या अनुषंगाने सदर शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्टात नमूद केल्याप्रमाणे जिल्हानिहाय एकूण ९३५ उद्दिष्ट निश्चित करण्यास व त्याकरिता प्रति अंगणवाडी बांधकाम रु. ४.५० लक्ष प्रमाणे एकूण ४२.०७५० कोटी एवढी रक्कम अनुज्ञेय करण्यास तसेच त्यापैकी एकूण रु. १८.५० कोटी निधी वितरीत व खर्च करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदर मान्यता खालील अटी शर्तीच्या अधीन राहून देण्यात येत आहे.:

- १) आयुक्त एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांनी जिल्हानिहाय निश्चित करण्यात आलेली उद्दिष्टे व त्याकरिता अनुज्ञेय करण्यात आलेली रक्कम व वितरीत करण्यात आलेला निधी यानुषंगाने सविस्तर मार्गदर्शक सूचना निर्गमित कराव्यात. त्यामध्ये अंगणवाडी बांधकाम पूर्ण करण्याबाबतची व वित्त विभागाच्या दि. ०६.०६.२००८ रोजीच्या शासन निर्णयातील तरतुदी विचारात घेऊन निधी

- उपयोजनात आणण्याबाबतचा कालावधी अधिकाधिक म्हणजे दिनांक ३१.३.२०२५ निश्चिती करून देण्यात यावा. तसेच वितरीत करण्यात आलेला निधी संबंधित जिल्ह्यांना उपलब्ध करून देण्यात यावा.
- २) अंगणवाडी केंद्र इमारत बांधकाम शासन निर्णय दिनांक १५ जानेवारी, २०१० अन्वये विहित करण्यात आलेल्या नमुना आराखडाप्रमाणे (Type Plan) करण्यात यावे. त्याकरिता अंगणवाडी बांधकाम खर्चाची मर्यादा शासन निर्णय दिनांक १४ फेब्रुवारी, २०२२ प्रमाणे राहिल.
- ३) सदर शासन निर्णयान्वये १३ व्या वित्त आयोगाकडून प्राप्त झालेला निधी प्रति अंगणवाडी बांधकाम रुपये ४.५ लक्ष प्रमाणे उपलब्ध करून देण्यात येत असल्याने सदर दर व शासन निर्णय दि. १४ फेब्रुवारी, २०२२ अन्वये लागू केलेले दर यामधील फरकाची रक्कम संबंधित जिल्ह्यांनी जिल्हा वार्षिक योजना अथवा अन्य योजनांच्या माध्यमातून प्राप्त करून घेऊन अभिसरणाद्वारे सदरचे अंगणवाडी बांधकामाची कार्यवाही करण्यात यावी.
- ४) सदर प्रयोजनाकरिता उपलब्ध करून देण्यात आलेला निधी वेळेत उपयोजनात न आणल्यास संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करून प्रशासकीय कारवाई प्रस्तावित करण्यात यावी. तसेच उपलब्ध करून देण्यात येणारा निधी उपयोजनात आणण्याऐवजी बँकामध्ये अडकून राहणार नाही याबाबतची जबाबदारी जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी व जिल्हा परिषदेचे मुख्य वित्त व लेखा अधिकारी यांची राहिल.
- ५) सदर निधी उपयोजनात आणण्याच्या अनुषंगाने तसेच अंगणवाडी बांधकामाची कार्यवाही लवकरात लवकर होण्याच्या अनुषंगाने मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी त्यांचे स्तरावर साप्ताहिक बैठक घ्यावी. सदर बैठकीमध्ये जिल्हा परिषदेचे वित्त व लेखा अधिकारी, संबंधित पंचायत समितीचे अधिकारी व इतर आवश्यक अधिकारी यांचा समावेश असावा. या बैठकीकरिता जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी हे नोडल अधिकारी राहतील. प्रत्येक साप्ताहिक बैठकीचे इतिवृत्त आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांचेकडे विहित वेळेत सादर करण्याची जबाबदारी जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी तथा नोडल अधिकारी यांची राहिल.
- ६) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना यांचे अधिनस्त आयुक्तालय स्तरावर प्रस्तुत प्रकरणी आढावा घेण्यासाठी व संनियंत्रण ठेऊन निधी उपयोजनात आणणे व अंगणवाडी बांधकामाची कार्यवाही पूर्ण करून घेणे याकरिता एक कक्ष स्थापन करण्यात यावा त्यामध्ये आयुक्तालयामधील उपायुक्त (अंगणवाडी) सह इतर उपायुक्त व अन्य आवश्यक अधिकारी यांचा समावेश राहिल. उपायुक्त (अंगणवाडी) हे आयुक्तालय स्तरावर नोडल अधिकारी राहतील. आयुक्तालय स्तरावरून सदर प्रयोजनासाठी दर पंधरा दिवसांनी बैठका आयोजित करण्यात याव्यात. त्यामध्ये उपायुक्त (अंगणवाडी) तथा नोडल अधिकारी यांनी संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी (नोडल अधिकारी) यांनी त्यांचेकडील होणा-या कार्यवाहीसंदर्भात आयुक्तालयास सादर करण्यात आलेले इतिवृत्त संकलित करून ते सदर बैठकीमध्ये ठेवण्यात यावे. संबंधित जिल्ह्यांकडून होत असलेली कार्यवाही विचारात घेऊन त्यांना आवश्यकतेनुसार सूचना, मार्गदर्शन इ. कार्यवाही आयुक्तालय स्तरावरून करून उपलब्ध निधी विहित वेळेत उपयोजनात आणण्यात येईल याबाबतची दक्षता घेण्यात यावी.

- ७) उपायुक्त (अंगणवाडी) तथा नोडल अधिकारी यांनी आयुक्तालय स्तरावर होणा-या पाक्षिक बैठकीकरिता जिल्ह्यांचा आढावा घेण्याकरिता Format तयार करून त्याद्वारे जिल्ह्यांकडून माहिती प्राप्त करून घेऊन आढावा घ्यावा. अशा प्रकारे बैठक घेण्यात आल्यानंतर त्याबाबतचा एकत्रित प्रगती अहवाल शासनास दर पंधरा दिवसांनी सादर करण्याची जबाबदारी उपायुक्त (अंगणवाडी) तथा नोडल अधिकारी यांची राहिल.
३. सदर प्रयोजनासाठी मागणी क्र. एक्स-३, ४२३६ पोषण आहार यावरील भांडवली खर्च, ८०-सर्वसाधारण, ८००-इतर खर्च, (००), (००) (०१)- १३ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार अंगणवाडी केंद्रांचे बांधकाम (कार्यक्रम) ४२३६ ००११, ५३- मोठी बांधकामे या लेखाशीर्षाखाली सन २०२३-२४ करिता उपलब्ध असलेल्या तरतुदीमधून रु. १८.५० कोटी इतका निधी वितरीत करण्यात येत आहे.
४. वरीलप्रमाणे अनुज्ञेय करण्यात आलेल्या रकमेच्या मर्यादेत सदर शासन निर्णयान्वये वितरीत करण्यात येत असलेल्या रकमेच्या व्यतिरिक्त उर्वरित रक्कम यथावकाश उपलब्ध करून देण्यात येईल.
५. सदर शासन वित्त विभागाने अनौपचारिक संदर्भ क्र. १० /२०२४ /विआक, दिनांक ०५.०३.२०२४ तसेच क्रमांक ४९/व्यय-६, दिनांक १५.०३.२०२४ अन्वये दिलेल्या सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.
६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०३२०११४७४५२०३० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वि.रा.ठाकूर)
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१. मा. मंत्री, महिला व बाल विकास, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
३. प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
५. आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
६. महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता) (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र १ / २ , मुंबई /नागपूर.
७. सर्व संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
८. सर्व संबंधित जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी (महिला व बाल विकास), जिल्हा परिषद.
९. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
१०. संबंधित जिल्हा कोषागार अधिकारी
११. निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
१२. कक्ष अधिकारी (का-४), महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. निवड नस्ती (का.६)

महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक एबावि-२०२१/प्र.क्र.१६१/का.६,
दिनांक २० मार्च, २०२४ सोबतचे परिशिष्ट

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	जिल्हा	निश्चित करण्यात येत असलेली उद्दिष्टे	रु. ४.५० लक्ष प्रति अंगणवाडी बांधकाम प्रमाणे अनुज्ञेय निधी	या आदेशान्वये वितरीत करण्यात येत असलेला निधी
१.	२	३.	४.	५.
१.	अकोला	१४	६३.००	२७.७२
२.	बीड	४९४	२२२३.००	९५६.६६
३.	भंडारा	१४	६३.००	२७.७२
४.	बुलढाणा	३१	१३९.५०	६१.३८
५.	गडचिरोली	९३	४१८.५०	१८४.१४
६.	गोंदिया	२९	१३०.५०	५७.४२
७.	लातूर	२०	९०.००	३९.६०
८.	नागपूर	२८	१२६.००	५५.४४
९.	नाशिक	१४९	६७०.५०	२९५.०२
१०.	नांदेड	३२	१४४.००	६३.३६
११.	परभणी	२३	१०३.५०	४५.५४
१२.	रायगड	३	१३.५०	१३.५०
१३.	वाशिम	५	२२.५०	२२.५०
	एकूण	९३५	४२०७.५०	१८५०.००